

Summary

The article contains information about exhibits of portraits of Juliusz Slowacki, which are kept in the literary-memorial museum of the poet in Kremenets.

Performed by well-known artists and amateurs in various techniques, with the use of various materials, they undoubtedly show a great love and deep respect for the figure of the Prophet of the Polish nation, the "milk son of Ukraine", the freedom singer, the native of Kremenets.

Без сумніву, кожен із відвідувачів нашого музею звертає увагу на портрети, розміщені в його експозиційних залах. Портретні зображення самого Юліуша, його родини, друзів і знайомих, відомих людей того часу – це особливість музейної експозиції, покликаної не тільки відтворити дух епохи, а й передати незримую присутність господарів цього шляхетного дому. Проходячи залами від Кременця до Парижа, ніби життєвими і творчими дорогами Поета, ми вдивляємось в його обличчя: маленький хлопчик у зворушливому образі Амурчика, юнак-студент, молодий емігрант, засмаглий стрункий чоловік в арабському бурнусі біля пірамід, 39-річний поет із загостреними рисами і печаттю приреченості на останньому прижиттєвому портреті Юзефа Куровського... Ніби відображені в багаточисельних дзеркалах, у різному віці, в певних життєвих обставинах, – вони виражають нюанси експресії, немовби розповідаючи про нелегку Юліушеву долю.

Портрети Юліуша Словацького, представлені в постійно діючій експозиції «Година думки», не є власністю музею – вони, як і інші предмети, передані Міністерством культури Польщі за депозитною угодою на 20-річне користування. Проте за роки діяльності закладу у фондах зібрані численні експонати із портретними зображеннями поета, виконані різною технікою і в різних жанрах: олійний живопис, акварель, графіка, пастель; є скульптурні роботи, карбування на металі, вишивки, навіть портрет зі шпону, а також марки, листівки, банкноти. В цій статті зосередимось лише на деяких з них.

1. Портрет Юліуша Словацького. Оригінал. Полотно, олія, 163x63, 1981 рік. Автор – Анджей Рисак – відомий польський художник, випускник Варшавської академії мистецтв (1981), Брюссельської Королівської академії мистецтв (1987), факультету історії мистецтва Католицького університету в Лувенла-Нев (Бельгія, 1990). Проживає у

Варшаві, автор численних художніх виставок на різних континентах.

Представлений портрет став дипломною роботою митця в Майстерні техніки стінного живопису проф. Ришарда Войчеховського. Був подарований автором, почесним гостем міжнародного форуму «Діалог двох культур» у 2012 році.

Юліуш Словацький зображений у світлій блузі та широкому довгому плащі червоно-коричневого кольору. Зі слів художника, використання в картині обмеженої гами кольорів не випадкове – до цього рішення його привела біографія поета, а також малюнки з подорожі на Близький Схід (зокрема, до Єрусалиму) і Єгипту, поміщені в дорожньому альбомі (який разом з іншими документами, як відомо, нині знаходиться в Московському архіві). Постать поета одягнена в тогу деміурга (з грецької — «майстер, ремісник»

у

[міфології](#)

народів світу та багатьох

[філософських](#)

вченнях термін вживається для позначення

творця всього сущого, всесвіту загалом, а також для позначення творчої сили автора)

Монохромний портрет (за твердженням автора) представляє «ув'язнену» в пропорції $\frac{3}{4}$ постать поета, повернуту вправо. В правій руці Словацький тримає перо – символ поезії, в лівій – скіпетр, верхньою частиною якого є колос. Такий символізм теж не випадковий – він має безпосередній стосунок до «Гімну» («Смутно мені, Боже»), в якому автор порівнює себе із пустим колосом, ховаючи перед чужими власний біль, однак висловлює готовність відкрити своє серце Богу. Анджей Рісяк, натомість, малює колос-скіпетр, повний зерна, немовби підкреслюючи «урожайність» творчого доробку поета. С

кіпетр

увінчаний розп'яттям, повернутим до поета. Ми бачимо лише терни коронованої терновим вінком голови та розкинуті у формі хреста руки. Очевидно, що дані деталі асоціюються із пророцтвом генія про Папу Римського-слов

янина.

2. Ще один оригінальний олійний портрет Великого Кременчанина, виконаний на полотні, теж був подарований музею автором – тернополянином Миколою Пазізіним у 2010 році. Микола Пазізін народився 24 травня 1949 р. в м. Еліста (Калмикія, РФ), закінчив

художньо-графічний факультет Кубанського університету, член НСХУ, заслужений художник України, учасник численних міжнародних пленерів і виставок. Проживає у м. Тернопіль. Погрудний портрет виконаний за гравюрою Джеймса Хопвуда, виготовленою згідно малюнка Юзефа Куровського. До слова, це найбільш знаний і найчастіше використовуваний митцями зразок. Поет зображений у білій блузі з великим відкладним коміром (за модою, продиктованою Байроном), голова впівоберта вліво. Тло картини світле. Оправлена в дерев'яну раму бежевого кольору. На звороті дарчий напис для музею Ю. Словацького, датований 25.02.2010 р.

3. Картина, на якій зображені Зигмунт Щенсн Фелінський та Юліуш Словацький. Автор – Ян Хшонц (1944-2012). Полотно синтетичне, друк комп'ютерний кольоровий, 77 x 88, в рамі. Подарували монахині ордену сестер-францисканок родини Марії під час паломництва слідами З. Щ. Фелінського у 2017 році. Архієпископ (зліва) та поет (справа) зображені сидячими за круглим столом, на якому книги та папери. Юліуш Словацький читає лист, тримаючи його в правій руці; ліва вільно лежить на столі. Зигмунт Фелінський сидить впівоберта, дивлячись на нього, поклавши зчеплені в замок руки на столі. На задньому плані – книжкова шафа, годинник, два підсвічники.

4. Картина «Юліуш у мальвах», папір, пастель, 50x40, 1989 рік. Автор – Анна Мацега (1948-2005), кременчанка, членкиня жіночого художнього гурту «Палітра» з 2003 року (з моменту його заснування), учасниця численних виставок в Україні та за кордоном, міжнародних пленерів, фестивалів, конкурсів. Переважаючи мотиви творчості – квіти, пейзажі, портрети. Художниця працювала в основному в пастельній техніці, акварельному та олійному живописі, значне місце у своїй творчості відводила Кременцю та Словацькому.

На портреті молодий поет із племенистим поглядом великих виразних очей, кучерявим волоссям, невеличкими вусиками, зображений в обрамленні квітучих червоних мальв. Загальний настрій картини позитивний, оптимістичний. Улюблені квіти, якими Юліуш хотів обсадити свій омріяний білий будиночок у Кременці, підсилюють його.

Відомі також інші портретні зображення Словацького, виконані художницею: маленький Юлек у конваліях з романтично-поетичною назвою «Нехай дитина про майбутнє мріє...», пастельний портрет поета із великим відкладним коміром, на вилогах якого обриси гори Бони (схожий на двовзори). Також А. Мацега малювала батьків Юліуша, родинний будинок, куточки Кременця, пов'язані із постаттю великого романтика.

5.Іван Гарасевич (1914-1977) – народився у Кременці, навчався у Львівському художньому училищі, з 1951 р. – член Товариства художників м. Тернополя, учасник районних, обласних, республіканських виставок. Сам художник і поет, Іван Гарасевич був великим симпатиком творчості Юліуша Словацького, перекладав його твори, присвячував постаті знаменитого земляка художні роботи.

«Портрет Словацького». Папір, акварель, 19,5х25,5. На портреті – поет сидить за столом біля відчиненого вікна, тримаючи в руках лист (ця деталь часто зустрічається і на роботах інших митців). Вираз обличчя задуманий, погляд спрямований вдаль. На столі букет троянд, чорнильниця з пером, том віршів Байрона, відкритий конверт. Вітер крізь вікно гойдає білу фіранку. На задньому плані картини - вид гори Бони і невиразний жіночий портрет. Логічно припустити, що Словацький зображений у еміграції, – тому лист, конверт, Бона та портрет матері невинуваті.

6.Цікавою в групі експонатів «Мистецтво» є виставка «Юліуш Словацький «Беньовський» – 13 полотнищ розміром 340 x 160 см. кожне, закріплених на горизонтальних держаках. Виставка була присвячена 190-річчю з дня народження і 150-річчю смерті поета. Виготовлена у Варшаві, вона демонструвалась у квітні-серпні 1999 р. у Музеї літератури ім. Адама Міцкевича, а у вересні того ж року – у Кременецькому педагогічному коледжі. На кожному із планшетів – цитати із поеми Словацького «Беньовський» та ілюстрації, нанесені на полотно акриловою фарбою. На кількох із них – портретні зображення автора безсмертного твору, серед них: репродукція картини художника П. Стахевича «Йди понад струмені» (із зображенням Юліуша Словацького, що сидить під калиновим кущем); зображення поета поряд із Музою, що грає на арфі; Юліуш Словацький у фесці та інші.

7.Портрет Юліуша Словацького зі шпону, оригінал, 85х65, 2003 р. Автор – Хенрик Шпех – екскурсовод з Дольного Сьльонску, м. Швєбодзіце. Портрет виконаний за взірцем гравюри на сталі Джеймса Хопвуда спеціально як подарунок для літературно-меморіального музею Юліуша Словацького в Кременці (про це зазначив сам автор на звороті). В роботі використаний шпон із різних порід дерева: бук, липа, вільха, червоне дерево, дуб канадський та ін.; поверхня покрита лаком. Ромбики контрастних кольорів, якими викладене тло портрету, дають враження об'ємності. В нижній частині напис: Юліуш Словацький –

Juliusz

S

†

owacki

та дати життя поета: 1809 – 1849. Портрет оправлений у дубову раму. Подарований в честь 200-річчя з дня народження Юліуша Словацького у 2009 році. Ця аматорська

робота, мабуть, матиме чимало зауважень від спеціалістів, але насправді вона заслуговує не на критику, а на захват, бо свідчить про велику любов і повагу до польського поета-романтика і його творчості.

8. Графічні портрети Юліуша Словацького авторства Євгена Удіна, Терези Світлицької, Валерія Бортякова, Іванни Передерій, Євгенії Чернявської.

Євген Удін (народився [11 квітня 1937](#) р. у [Донецьк](#) у) — [український графік](#) , громадський діяч , педагог.

[Заслужений художник У](#)

країни, ч

лен

[НСЖУ](#)

та

[НСХУ](#)

. Закінчив

Львівський поліграфічний інститут (нині

[Українська академія друкарства](#)

) за спеціальністю

[книжкова графіка](#)

. Від 1961 року

проживає в місті

[Тернопіль](#)

, п

рацює в друкованій,

[станковій](#)

,

[книжковій](#)

,

[плакатній](#)

,

[прикладній графіці](#)

та

[екслібрисі](#)

. Проілюстрував та оформив понад 120 книг для видавництв України та колишніх союзних республік.

У 2009 році на честь 200-річчю з дня народження Юліуша Словацького Євген Удін

створив цикл графічних робіт «Великий Кременчанин», виконаних гелевою ручкою та кольоровими олівцями. У фондах музею представлені п'ять графік із найвідомішими зображеннями Юліуша Словацького, які талановитий художник вдало вписав у власну авторську канву.

– Фрагмент пам'ятника поетові у Кременецькому костелі, вписаний в медальйон, тлом служить загальний вид Кременця з горою Боною, комплексом ліцейних споруд, храмами, густою забудовою центральної частини міста; на стрічках, що розвиваються по обидва боки медальйону – напис: *tam, pod okiem pamięci piękne rodzinne miasto.*

– Юліуш Словацький у фесці, на стрічках назви міст, куди його закидала емігрантська доля: Париж, Рим, Женева; фоном служить колаж зображень куточків цих міст.

– В центрі – медальйон із портретом Юліуша, внизу два пам'ятники: на Монмартрі та Вавелі і дати коло кожного відповідно – 1849 (дата смерті у Парижі) та 1927 (дата перепоховання у крипті Краківського Вавелю), на другому плані, немов пам'ятники творчої спадщини, – книги: *Ода до вольності, Гімн, Кулик поляків, Кордіан, Ангеллі...*

– Медальйон із портретом поета за зразком Владислава Олещинського.

– Портретне зображення маленького Юлека в оточенні батьків на фоні родинного будинку.

Тереза Світлицька – народилась 6.01. 1961р. у м. Львів, за національністю полька. Безумовно, добре була ознайоmlена із творчістю поета-романтика і у 1988 році дипломною роботою художниці стала серія графік «Юліуш Словацький і Кременець»:

– Малюнок графічний «Zadry Ci nieraz serce, miła Matko moja». На передньому плані – маленький Юлек у задумі та із сумом в очах; далі – його мати сидить за роялем, на якому підсвічник із запаленою свічкою. На задньому плані – абстрактна композиція, в центрі якої розрізняються контури родинного будинку Словацьких.

– Малюнок графічний «W ciemnościach postać mi stoi matczyna». На передньому плані Юліуш, за ним – постать матері, що читає листа. На задньому – крізь кам

яну арку видніється гора Бона та комплекс споруд Кременецького ліцею.

– Малюнок графічний «Stary posepny zamek, który czołem trzyma...». На передньому плані постать поета у широкому чорному плащі. На задньому – фрагмент замкової стіни із вікном, крізь яке видно лицаря-вершника. Праворуч – зображення лицаря, що з'являється немовби в уяві поета.

– Малюнок графічний «Lecz zaklinam, niech żywi nie tracą nadziei». На малюнку – пам'ятник Словацькому скульптора Вацлава Шимановського, який встановлений в костелі св. Станіслава м. Кременця у 1909 році в 100-ту річницю з дня народження поета.

Валерій Бортяков – народився 1941 р. в м. Красноярську, закінчив Львівське художнє училище і поліграфічний інститут (спеціалізація: книжкова графіка). Серія графічних малюнків «Кременець Юліуша Словацького», присвячена 190-річниці з дня народження поета, 1999 рік. На кожному – контурні графічні профілі Юліуша Словацького:

– Фрагмент сучасної вулиці Словацького, праворуч – мур, що обрамляє ботанічний сад, ліворуч – фасад будинку на розі вулиць Ліцейної і Словацького, в якому колись зупинявся М. Коцюбинський. В лівому нижньому кутку – екслібрис художника у вигляді латинських букв В та Б, що є першими буквами його імені і прізвища.

– Внутрішній дворик давнього Кременецького ліцею.

– Фрагмент родинного будинку та садиби Словацьких. На задньому плані – гора Бона.

– Частина вулиці Словацького, праворуч – мур, що обрамлює Ботанічний сад, ліворуч – ріг будинку.

– Центральний вхід до Кременецького ліцею (вид із сучасної вулиці Ліцейної).

– Фасад Успенського собору Свято-Успенської Почаївської лаври, попереду – силуети трьох монашок, ліворуч – фрагмент балюстради.

– Вид на гору Бону з рогу вулиць Козубського та Ліцейної.

Іванна Передерій – дочка Анни Мацеги, народилась у Кременці 1975 року, проживає у м. Івано-Франківськ.

– Малюнок графічний, оригінал, папір, олівець – портрет Юліуша Словацького, профіль (за зразком медальйону Владислава Олещинського). В правому нижньому кутку – дарчий напис авторки: «Кременецькому музею – Іванна Передерій, июнь 1986 год, 11 лет.».

– Портрет графічний малого семирічного Юлека, олівець, папір; у лівому нижньому кутку – особистий підпис авторки і дата – 1989 рік.

Євгенія Чернявська – кременчанка, музейник, багато років пропрацювала завідуючою бібліотеки Кременецького краєзнавчого музею; малювала прекрасні графіки, присвячені Великому Кременчанину і його рідному місту. Представлена графіка (папір, туш, перо) – профіль Словацького(у верхній частині аркуша), у нижній – зображення родинного будинку і «кілька беріз тремтливих». Профіль став логотипом міської бібліотеки імені Юліуша Словацького у Кременці.

9. Вимпел, виготовлений студентами Кременецького педагогічного коледжу і подарований Товариству відродження польської культури ім. Юліуша Словацького у Кременці з нагоди десятиріччя діяльності. На біло-червоному фоні у правому верхньому кутку – вишитий гладдю чорними нитками портрет Словацького (за зразком графіки Євгенії Чернявської), обрамлений в овал із рослинного орнаменту, внизу – розгорнута книга, чорнильниця та перо (вишиті контурні зображення).

10. Портрет Словацького вишитий хрестиком на полотні. Робота оправлена в дерев'яну рамку коричневого кольору та скло. Автор – Ірина Сирчук – народилась 07.04.1925 р., працювала вчителем фізики та математики.

Як бачимо, авторами вище представлених робіт із портретними зображеннями Юліуша Словацького є і знані митці, і аматори, – поляки і українці, люди різного соціального статусу і віросповідання, але об'єднує їх велика любов і глибока пошана до постаті Пророка польського народу, «молочного сина України», співця свободи, уродженця Кременця.

Фото 1 Анджей Рисяк. Портрет Юліуша Словацького.

Фото 2 Микола Пазірін.
Портрет Юліуша Словацького.

Юліуш Словаський та Ян Міколай Фелінський в Парижі.

Фото 4 Анна Мацега. Юліуш.

Фото 5 Іван Гарасевич. Юліуш Словацький